

redined

red de bases de datos
de información educativa

<http://www.redined.mec.es/>

TEXTO BILINGÜE

1ª parte: Versión en lengua española

TEXT BILINGÜE

 2a part: Versió en llengua catalana

Palabras clave

currículum, contenidos de Educación Física, bloque de contenido y sub-bloque de contenidos

Análisis de la nueva organización de los bloques de contenidos de Educación Física en Educación Secundaria

■ RICARDO CUEVAS CAMPOS

Licenciado en Ciencias de la Actividad Física y el Deporte

Abstract

Physical Education teachers must encourage the development of our subject, and so, we must be prepared for the changes which may occur. The new curriculum, which will come into force in the years 2002/03 and 2003/04, is the reference point of the article, and it mainly studies the new structures of the contents.

The text shows and analyses the new contents in Physical Education, approved by the Government last 29th december 2000. In the "Order in Council" published in the BOE on 16th january 2001, minimum objectives are established for the corresponding four years in Secondary Education.

This study is about the changes that will be imposed by the law in the curriculum of Physical Education and how these changes will be able to affect teachers' action, both in carrying out the syllabus and in the treatment of the new contents in classes.

Key words

curriculum, contents in Physical Education

Resumen

Los docentes de Educación Física debemos propiciar la evolución de nuestra área y, por ende, estar preparados para las modificaciones que en ésta se produzcan. El nuevo currículum, que entrará en vigor en los cursos 2002/03 y 2003/04, es el eje de referencia del artículo, centrándose en el estudio de la nueva estructuración de los contenidos del área.

El texto presenta y analiza los nuevos bloques de contenidos de Educación Física que el gobierno aprobó el pasado 29 de diciembre de 2000. En el Real Decreto, publicado en el BOE de 16 de enero de 2001, se establecen las enseñanzas mínimas para las etapas educativas correspondientes a la Educación Secundaria. El presente estudio versa sobre el cambio que dichas ordenanzas impondrán en el currículum de Educación Física y cómo éstas podrán afectar a la actuación de los docentes; tanto en la realización de la programación de área, como en el tratamiento de los nuevos contenidos en las clases.

Introducción

El pasado 29 de diciembre de 2000 el Gobierno aprobó los Reales Decretos por

los que se establecen las enseñanzas mínimas a impartir en la Enseñanza Secundaria Obligatoria y Bachillerato. En cuando al área de Educación Física se refiere, se ha producido una importante modificación en la estructuración de los *bloques de contenidos*, lo que implicará, para toda la comunidad educativa y en particular para el docente de esta materia, un cambio en el tratamiento de los contenidos en los diferentes niveles de concreción curricular.

Antes de adentrarnos en el análisis de los nuevos *bloques de contenidos*, es imprescindible contextualizarlos dentro del marco educativo actual que establece la LOGSE.

El sistema educativo de un país tiene como finalidades más importantes el desarrollo integral de la persona y su ubicación en la sociedad (Blanch, 1998). En España, las intenciones educativas del actual sistema se traducen en la prescripción de unos objetivos y contenidos mínimos para las enseñanzas de régimen general, entre ellas la enseñanza secundaria. Con el presente Real Decreto se pretende dar respuesta a la cuestión que todo currículum debe de responder: ¿qué enseñar? o ¿qué tipos

de contenidos o conjunto de formas culturales y de conocimientos del área de Educación Física es necesario enseñar/aprender para conseguir un desarrollo completo de los alumnos/as y su perfecta integración en la sociedad?

Por tanto, el objeto primordial es la consecución de los objetivos generales, siendo los contenidos, solamente medios para alcanzar estas capacidades genéricas. El currículo expone unos objetivos que se deben conseguir a través de unos Bloques Temáticos, adaptados al nivel de aula y expresados didácticamente en las programaciones. En el caso de la Educación Física, el objetivo primordial que se persigue es el desarrollo personal a través de la actividad física y el deporte en busca de una mejora de la calidad de vida.

Los ejes sobre los que se articulan los nuevos bloques de contenidos son dos pilares básicos dentro de la lógica interna de la EF: el cuerpo –como instrumento del que disponemos para realizar las conductas motrices, y que por lo tanto debemos cuidar y mejorar– y el movimiento –como medio para conseguir esa mejora del cuerpo y la salud (interpretada como el estado de bienestar físico, psíquico y social [OMS])–.

En el presente artículo se analizan las principales características de los nuevos bloques de contenidos que el MECED prescribe de modo general en el RD 3473/2000; probablemente, y con posterioridad a éste, cada comunidad autónoma establecerá las pautas para la interpretación y utilización de dichos bloques temáticos en su territorio.

Una vez consideradas las normativas vigentes, el profesor/a debe confeccionar su propio currículum en su programación. Es ahí, en las grandes posibilidades que nos brinda un currículo abierto y flexible, dónde comienza la verdadera labor del profesor/a de EF como profesional de su área. Por ende, existe una imperiosa necesidad de que el/la docente conozca la naturaleza de los contenidos y su organización dentro del Diseño Curricular Base. La importancia que toman los contenidos en el currículum es vital, ya que una vez seleccionados y secuenciados, podremos diseñar las acti-

vidades de enseñanza-aprendizaje y de evaluación debidamente.

Nueva organización de los bloques de contenidos en Educación Física

El RD de 29 de diciembre de 2000 de enseñanzas mínimas –con el objeto de hacer evolucionar la EF al ritmo que evoluciona la sociedad española, y además, conseguir una mayor calidad de vida para los miembros de dicha sociedad– modifica sustancialmente la estructuración de los bloques de contenidos en Secundaria para EF La LOGSE, en el RD de 13 de septiembre de 1991 propuso una estructuración de los contenidos de EF en cinco grandes bloques para ESO y tres para Bachillerato a desarrollar a lo largo de las diferentes etapas. Dichos bloques no se consideraban independientes, sino que, por su estrecha relación el profesor debía distribuirlos y secuenciarlos de modo que al final de la etapa ayudasen a la consecución de los objetivos generales de área.

Una de las aportaciones más significativas de la *Reforma Educativa* fue la de plantear una amplia concepción de los contenidos que abarcaban tres grandes ámbitos: 1. contenidos conceptuales (hechos, conceptos y sistemas conceptuales), 2. contenidos procedimentales (habilidades, procedimientos, estrategias, técnicas y destrezas) y 3. contenidos actitudinales (actitudes, hábitos, valores y normas); de este modo se produjo un distanciamiento de la concepción tradicional de la EF como materia exclusivamente práctica o procedimental, lo que significó la apertura de nuevos caminos para la evolución del área.

Los bloques de contenidos que prescribía, y por el momento prescribe el MECED para ESO son cinco: *Condición Física, Cualidades Motrices, Juegos y Deportes, Expresión Corporal y Actividades en el Medio Natural*. Estos bloques establecían los ejes sobre los que el profesor, en el tercer nivel de concreción curricular, debía fundamentar su Programación de Área, haciendo un tratamiento de cada bloque según se creyese oportuno. Las propuestas de estructuración de los con-

tenidos realizadas han sido innumerables, ordenando y secuenciando *conceptos, procedimientos y actitudes* sin establecer unos criterios básicos.

Con la nueva organización se realiza una diferenciación de los contenidos mínimos para los diferentes cursos de ESO, aunque con ello no se acabe con la laguna existente en cuanto a los criterios de estructuración de los contenidos. Además, en los nuevos contenidos, no se realiza una diferenciación específica entre contenidos conceptuales, procedimentales y actitudinales, y se engloban todos dentro de la misma categoría. A pesar de esto, los contenidos enunciados en el RD siguen teniendo su eminente carácter conceptual, procedimental o actitudinal según sea el contenido.

Los docentes en EF debemos ir preparándonos y adaptándonos al nuevo currículo, ya que el calendario propuesto prescribe para el curso 2000/03 la implantación de los nuevos objetivos, contenidos y criterios de evaluación en *primero y tercero de ESO y primero de Bachillerato*. Para *segundo y cuarto de ESO* la incorporación de los mismos se fecha para el curso 2003/04.

A continuación se estudia el cambio que este RD ha producido en ESO, para posteriormente contrastar las modificaciones realizadas para Bachillerato. En los siguientes apartados explicamos los aspectos más importantes de la nueva organización de contenidos que deberemos tener en cuenta a la hora de realizar nuestra programación y diseñar nuestras unidades didácticas.

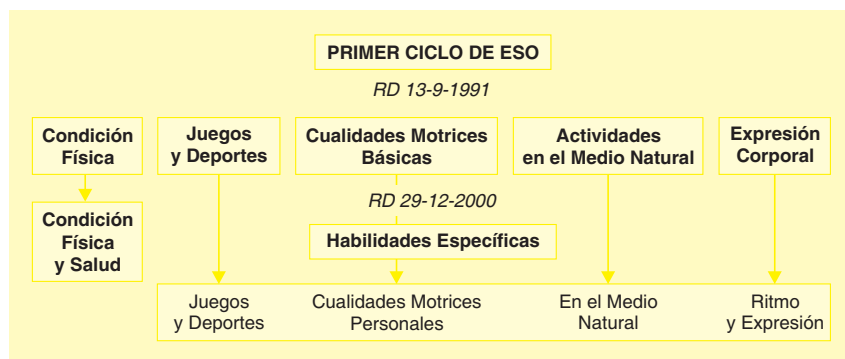
Nuevos contenidos de Educación Física en Educación Secundaria

Primero de ESO (Primer Ciclo)

El nuevo RD articula el currículo en ESO en torno a dos ejes que conforman los bloques de contenidos: a) **Condición Física y Salud**, y b) **Habilidades Específicas**.

Tal y como refleja la *figura 1*, los contenidos propios de los anteriores bloques temáticos se integran, dada su estrecha relación, solamente en dos bloques.

Figura 1.
Comparativa de los bloques de contenidos de Educación Física en el Primer Ciclo de ESO.

Condición Física y Salud

1. El calentamiento. Concepto. Fases. Ejecución de ejercicios de aplicación al calentamiento general.
2. Condición física. Concepto. Capacidades físicas relacionadas con la salud.
3. Acondicionamiento general de las capacidades físicas relacionadas con la salud. Práctica de carrera continua, juegos, ejercicios dinámicos de fuerza general y estiramientos.
4. Práctica de ejercicios de mantenimiento de las posiciones corporales en situaciones de sentado (estudio) y en el levantamiento de cargas pesadas (carteras).
5. Fortalecimiento de la musculatura de sostén mediante la realización de ejercicios de movilidad articular, de fortalecimiento muscular y de relajación.
6. Valoración del calentamiento general para prevenir lesiones en cualquier actividad física.

Dentro de este bloque, se pretende generar una base sobre la que, en cursos posteriores, se desarrollen aprendizajes de contenidos más complejos en cuanto a *condición física y salud*; a la par se crean los cimientos sobre los que se va a sustentar el otro gran bloque temático de primer curso: *habilidades específicas*.

Se aboga por educar al alumno/a en conceptos y procedimientos como el calentamiento y la condición física desde una perspectiva que relaciona la actividad física con la salud; dotando al discente de tales conocimientos se pretende conseguir motivar a éstos a llevar una vida activa y sana, en dónde la práctica adecuada y regular de actividad físico-deportiva suponga un aumento de la cali-

dad de vida. Para ello, los profesores/as debemos hacer ver, tanto práctica como teóricamente, cómo inciden las diferentes Cualidades Físicas Básicas en cualquier tipo de actividad, y cuáles de ellas nos proporcionarán un mejor estado de salud.

La aportación más novedosa de este bloque, con respecto a los contenidos anteriores, se produce al considerar como contenidos específicos de Educación Física aspectos ergonómicos que los chicos/as de 12 y 13 años deben tener en cuenta para conseguir un adecuado desarrollo físico. Los adolescentes están inmersos en un periodo de constantes e irregulares modificaciones de sus estructuras corporales, lo que les hace muy susceptibles a posibles deformaciones (sobre todo en la columna vertebral: escoliosis, cifosis,...) si se someten a determinados esfuerzos de modo incorrecto. En la actualidad, la carga lectiva de los alumnos/as, hace que tengan que pasar gran número de horas en un pupitre sentados –o bien en clase, o bien estudiando, pero en actitud sedentaria– y transportar un considerable número de kilos de material escolar en mochilas y carteras. Por ello, se hace necesaria una actuación desde el área de EF para contrarrestar los posibles efectos que el sedentarismo y el transporte de pesadas cargas puedan causar en el desarrollo de los alumnos/as.

Habilidades Específicas

En este gran bloque se integran, en gran parte, los contenidos que en el anterior currículo conformaban los bloques de contenidos de Cualidades Motrices, Juegos y Deportes, Actividades en el Medio Natural y Expresión Corporal. Dentro de éste encontramos tres sub-bloques:

1. *Juegos y deportes. Cualidades motrices personales*
  - a) El movimiento coordinado: equilibrio y agilidad.
  - b) Habilidades gimnásticas globales: saltos, equilibrios, trepas, etc.
  - c) Clasificación de los juegos deportivos: convencionales, tradicionales y recreativos.
  - d) Práctica de juegos reglados y adaptados que faciliten el aprendizaje de los fundamentos técnicos/tácticos y las estrategias de ataque y defensa comunes a los deportes colectivos.
  - e) Realización de actividades cooperativas y competitivas encaminadas al aprendizaje de los fundamentos técnicos y tácticos de un deporte colectivo.
  - f) Participación de forma activa en los diferentes juegos y actividades deportivas.

A pesar del nombre del bloque –*Habilidades Específicas*–, se insta al docente a continuar el trabajo específico de cualidades motrices básicas iniciado en la etapa anterior (bloque de contenidos: *El cuerpo: Habilidades y Destrezas*, de Educación Primaria). El equilibrio, la coordinación y la agilidad, como resultante de las dos anteriores, además de la experimentación de éstas en diferentes situaciones (saltos, giros, reptaciones,...) conforman un contenido propio del primer curso de ESO, ya que en cursos posteriores se realizará un tratamiento de las cualidades motrices integradas en otros contenidos, para pasar finalmente al aprendizaje de habilidades específicas.

La necesidad de reajustar los esquemas de movimiento a las nuevas dimensiones corporales hacen de las cualidades motrices personales una parte imprescindible del currículo en el primer ciclo de ESO. Continuando también con el currículo de Educación Primaria (bloque de contenidos: *los juegos*), se hace hincapié en el juego como medio educativo; se pretende que el alumno/a que inicie la Educación Secundaria aprenda a diferenciar entre los diferentes tipos de juegos, y que, mediante la práctica de éstos adquiera una base que le vaya introduciendo progresivamente al ‘ámbito deportivo’. Por lo general, a

los 12 o 13 años no se realiza una diferenciación clara entre juego y deporte, por lo que es de suma importancia que el profesor de EF dé un trato adecuado a estos contenidos para reconducirlos, primero hacia los *juegos predeportivos* y posteriormente al *deporte*.

2. En el medio natural

- Posibilidades que ofrece el medio natural para realizar actividades físico deportivas: tierra, aire y agua.
- Adquisición de técnicas básicas manipulativas: cabuyería.
- Identificación de señales de rastreo y realización de un recorrido previo por el centro y sus inmediaciones, previamente marcado.
- Aceptación y respeto de las normas para la conservación y mejora del medio urbano y natural.

En el primer curso se inicia un bloque de contenidos que posteriormente va a ser desarrollado en los siguientes cursos de ESO; en algunos casos, desde Educación Primaria se ha ido iniciando a los discentes en este campo, aunque desafortunadamente ésta no es la tendencia general. Por ello, se propugna crear unos cimientos en los que se consoliden aprendizajes básicos sobre el medio natural y las destrezas fundamentales para desenvolverse con soltura dentro de éste.

Especial atención debemos poner los docentes en EF para, desde un principio, fomentar una serie de valores, actitudes y normas que fomenten el respeto y la conservación y mejora de medio natural. Desde nuestra materia, y más específicamente desde este sub-bloque de contenidos se nos brinda una magnífica oportunidad para incluir la Educación Medioambiental que el currículo prescribe como contenido transversal. Incluso si nuestro deseo es el de conseguir una completa formación del alumnado deberíamos planificar y programar las Unidades Didácticas pertenecientes a este bloque junto a otras materias propias de 1.º de ESO (Ciencias de la Naturaleza,...), optando así por un tratamiento interdisciplinar de los contenidos, que lleve a los alumnos/as a ampliar, relacionar y contrastar conocimientos sobre el medio natural.

3. Ritmo y expresión

- Práctica de actividades expresivas encaminadas a conseguir la cohesión del grupo.
- Experimentación de actividades tendientes a romper los bloqueos e inhibiciones personales.
- El tempo y el ritmo.
- Experimentación de actividades en las que se combinan distintos ritmos y se manejan diversos objetos.
- Disposición favorable a la desinhibición.

Una de las diferentes manifestaciones de la motricidad humana es la *expresión corporal*, por ello, desde Educación Primaria se realiza un trabajo específico de expresión y comunicación corporal (bloque de contenidos: *el cuerpo: expresión y comunicación corporal*), por lo que este sub-bloque continúa con esta dinámica, tratando otros contenidos más complejos y persiguiendo otros objetivos.

Las posibilidades que este sub-bloque nos brinda son, en potencia, óptimas; desde aquí podemos acabar, o al menos disminuir, con actitudes retraídas e introvertidas de algunos alumnos/as y con prejuicios sobre ciertos contenidos prácticos (danza, mimo,...) Además, para favorecer esto, se pretende desarrollar el lenguaje corporal –por ello, conceptos como el tempo y el ritmo deben ser interiorizados por todos los discentes–. Teniendo en cuenta dichos aspectos, a la hora de temporalizar estos contenidos podríamos situarlos al comienzo del curso, favoreciendo así la desinhibición de los alumnos/as frente a sus compañeros/as y una mejor integración en clase.

Segundo de ESO

Condición Física y Salud

- El calentamiento general. Objetivos. Pautas para su elaboración. Recopilación y puesta en práctica de ejercicios aplicados al calentamiento general.
- Capacidades físicas relacionadas con la salud: resistencia aeróbica y flexibilidad. Concepto. Control de la intensidad del esfuerzo por frecuencia cardiaca: toma de pulsaciones y cálculo de la zona de actividad.

- Acondicionamiento de la resistencia aeróbica: carrera continua, entrenamiento total y juegos.
- Acondicionamiento de la flexibilidad: ejercicios estáticos y dinámicos.
- Práctica de los diferentes tipos de respiración: clavicular, torácica y abdominal.
- Toma de conciencia de la propia condición física y predisposición a mejorarla con un trabajo adecuado.
- Reconocimiento y valoración de la relación existente entre la adopción de una postura correcta en el trabajo diario de clase y en la realización de actividades físicas como medio preventivo.

Continuando con la base creada en Educación Primaria se pretende concienciar al alumno/a de la estrecha relación existente entre un buen nivel de condición física y un buen estado de salud. En este curso, se amplían conocimientos respecto al calentamiento aportando información sobre cómo porqué éste debe preceder a toda actividad física de cierta intensidad.

En cuanto al tratamiento y desarrollo de la condición física, se hace especial hincapié en capacidades físicas básicas como la resistencia aeróbica y la flexibilidad, prosiguiendo el enfoque de *'actividad física para la salud'* que impregna todo este bloque temático no sólo en ESO, sino también en Bachillerato. No se propugna la aplicación de sistemas de entrenamiento específicos de dichas capacidades físicas, aunque se insta al profesional de la EF a que marque unas pautas metodológicas a seguir en el proceso de entrenamiento de la resistencia aeróbica en cuanto a intensidad se refiere.

La educación de la respiración se incluye en este bloque como medio para mejorar el aporte de oxígeno en la práctica de actividad física, pero también para llegar a estados de relajación, aunque no se profundice en sistemas específicos de relajación hasta Segundo Ciclo.

Una correcta actitud postural sigue siendo uno de los objetivos del nuevo currículo en estas edades. A partir del Segundo Ciclo de ESO no se trabajará este contenido específicamente, por lo que la actuación de concienciación sobre estos aspectos ergonómicos en Primer Ciclo debe ser lo más

intensa posible, para que los discentes apliquen dichos hábitos saludables a lo largo de toda su vida.

Habilidades específicas

1. Juegos y deportes. Cualidades motrices personales

- a) Ejecución de distintas combinaciones de habilidades gimnásticas y acrobáticas.
- b) Características básicas y comunes de las habilidades deportivas: normas, reglas, aspectos técnicos y tácticos.
- c) Realización de tareas dirigidas al aprendizaje de los fundamentos técnicos básicos, principios tácticos básicos y reglamentarios de un deporte colectivo.
- d) Práctica de juegos y deportes populares y tradicionales de la propia comunidad.
- e) Práctica de actividades deportivas, individuales y colectivas, de ocio y recreación.
- f) Respeto y aceptación de las normas y reglamentos.

Las cualidades motrices personales se tratan ya de un modo integrado dentro de diferentes manifestaciones predeportivas y deportivas entre las que se encuentran actividades gimnásticas y acrobáticas. Los continuos cambios morfológicos de los alumnos/as demandan dichos contenidos, y no solamente en el Primer Ciclo de ESO, ya que el analizador cinestésico de la corteza cerebral no madura hasta los 14-16 años, por lo que hasta esas edades los esquemas de movimiento de los alumnos son cambiantes.

Integrando las cualidades motrices personales en otros contenidos, se pretende dotar a los alumnos/as de segundo curso de una base deportiva genérica trabajando conceptos y acciones comunes a muchos juegos, predeportes y deportes; posteriormente, y sobre esos cimientos, se iniciará al alumnado en un deporte colectivo, siempre desde una perspectiva de respeto hacia los compañeros, adversarios y reglamento del mismo.

Para ofrecer al discente una visión completa del término *deporte*, hay que exponerlo y experimentarlo en clase desde todas sus vertientes, incluyendo el *deporte recreati-*

vo, en el que la integración de todos y todas y el ambiente lúdico debe predominar por encima de cualquier resultado. El juego y el deporte como fenómeno cultural y parte de la cultura autóctona de determinadas zonas geográficas también se incluye en los nuevos contenidos; para ello se propone la práctica de juegos tradicionales de las Comunidades Autónomas, por lo que indirectamente se propicia una labor investigadora y recuperadora de juegos y deportes autóctonos de cada zona como patrimonio cultural de la misma.

2. En el medio natural

- a) Adquisición y puesta en práctica de técnicas básicas para el montaje de tiendas de campaña.
- b) Nociones sobre supervivencia y acampada: normas de seguridad, elección del terreno y precauciones a tener en cuenta para montar tiendas.
- c) El senderismo: ¿en qué consiste?; tipos de sendero, material y vestimenta necesaria. Realización de un recorrido de un sendero.
- d) Toma de conciencia de los usos y abusos de que está siendo objeto el medio urbano y natural.

Una vez consolidados los conocimientos de primer curso y sentadas ciertas bases dentro de este ámbito, se comenzará a proporcionar información sobre las acampadas como actividades en el medio natural; es aquí dónde se va a tener que aplicar las destrezas aprendidas (cabuyería,...) en supervivencia o en el montaje de tiendas de campaña.

En el desarrollo del senderismo se debe introducir y motivar al alumnado por medios de las señales de rastreo aprendidas con anterioridad, haciendo así un recordatorio de los contenidos del curso primero.

Estos contenidos demandan un tratamiento interdisciplinar y transversal para hacer un máximo aprovechamiento educativo de ellos –lo que implica mayor complejidad para programar y una mayor coordinación entre docentes–. Asimismo, por la escasez de material y de espacios naturales (sobre todo en las urbes) adecuados para la práctica educativa, desde este sub-bloque temático se hace indispensable la creatividad y la innovación de los docentes en EF; transformar el propio centro o espacios

adossados en ‘espacios naturales alternativos’, o reciclar materiales usados son recursos que pueden ayudarnos a conseguir mejores resultados en este apartado.

3. Ritmo y expresión

- a) Experimentación de actividades encaminadas al dominio, al control corporal y la comunicación con los demás: los gestos y las posturas.
- b) Combinación de movimientos de distintos segmentos corporales con desplazamientos siguiendo una secuencia rítmica. Ejecución de pasos sencillos de danzas colectivas.
- c) Aceptación de las diferencias individuales y respeto ante la ejecución de los demás.

En este curso el tratamiento de este sub-bloque se hace más exigente para con el alumnado. Los/as adolescentes de 13 y 14 años se encuentran en un periodo de cambios (físicos, psíquicos, sociales,...) por los que la gran mayoría tiende a sentir inhibiciones que, si perdura, pueden desembocar en complejos para toda la vida. La experimentación de las posibilidades expresivas de cuerpo y el control y dominio de la *comunicación no verbal* conseguirán, en cierto modo, que desaparezcan dichas inhibiciones y prejuicios respecto a estos contenidos. En la medida en que esto se produzca estaremos consiguiendo que cada alumno/a acepte su propia realidad corporal y conforme una imagen ajustada y equilibrada de sí mismo/a.

En la ejecución de desplazamientos, combinaciones de movimientos y danzas, se comienza a utilizar un elemento de suma relevancia dentro de la expresión corporal no tratado en primer curso: el espacio, dejando la diferenciación entre espacio interior y exterior para el curso posterior.

Tercero de ESO (Segundo Ciclo)

Continuando con la organización propuesta para el Primer Ciclo, en este segundo los contenidos se siguen estructurando en torno a los mismos dos grandes bloques. La única modificación se encuentra en la desaparición del sub-bloque de *Juegos y Deportes y Cualidades Motrices Personales* por el de *Habilidades Deportivas*. La

figura 2 ilustra la estructura de los contenidos en segundo ciclo.

Condición Física y Salud

1. El calentamiento general. Efectos. Elaboración y puesta en práctica de calentamientos generales.
2. Capacidades físicas básicas relacionadas con la salud: resistencia y flexibilidad. Clasificación y métodos de entrenamiento.
3. Aplicación de sistemas específicos de entrenamiento de la resistencia aeróbica: carrera continua uniforme, entrenamiento total, carrera variable.
4. Aplicación del método estático y dinámico en el trabajo de flexibilidad.
5. Efectos del trabajo de resistencia aeróbica y flexibilidad sobre el estado de salud.
6. Reconocimiento del efecto positivo que la práctica de actividad física produce en el organismo.

En el bloque se realiza ya un tratamiento integral del calentamiento general, tanto teórica como prácticamente, dotando al alumno/a de los conocimientos suficientes para abordar el calentamiento específico en el curso siguiente.

En cuanto a condición física, se continúa con los contenidos del curso anterior: capacidades físicas básicas relacionadas directamente con el estado de salud (flexibilidad y resistencia aeróbica). Aumenta la complejidad de éstas con la aplicación de sistemas de entrenamiento específicos para el desarrollo de dichas capacidades, aunque continúan sin tratarse ni la fuerza ni la velocidad.

Desde un enfoque actitudinal, se pretende consolidar en los discentes ciertas normas y valores que aumenten el nivel de adherencia a la práctica de actividad físico-deportiva, no sólo en edad escolar, sino para toda la vida.

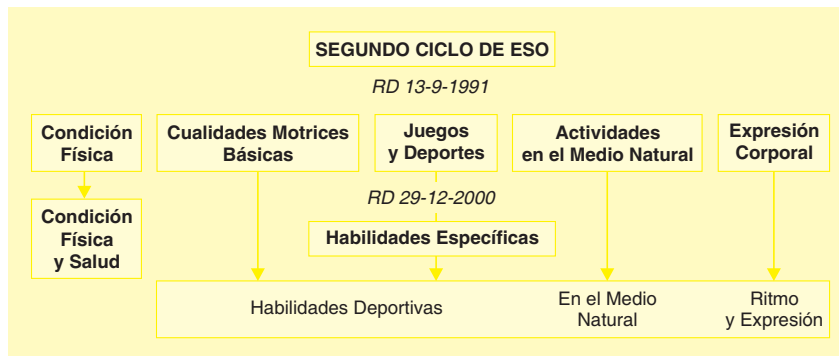
Habilidades Específicas

1. Habilidades deportivas

- a) Aspectos técnicos, tácticos y reglamentarios de los deportes a practicar.
- b) Realización de actividades cooperativas y competitivas dirigidas al aprendizaje de los fundamentos técnicos y tácticos de un deporte colectivo.
- c) Práctica de actividades encaminadas al aprendizaje de un deporte colectivo.

Figura 2.

Comparativa de los bloques de contenidos de Educación Física en el Segundo Ciclo de ESO.

- d) Práctica de actividades encaminadas al aprendizaje de un deporte individual o de adversario.
- e) Tolerancia y deportividad por encima de la búsqueda desmedida de los resultados.

El carácter de los contenidos de este sub-bloque cambia con respecto a los de cursos anteriores; como bien indica su nombre *Habilidades Deportivas* se deja de lado el tratamiento específico de las cualidades motrices, integrándolas en diferentes deportes. En segundo ciclo, tras haber sentado las bases en el Primero, ya se aboga por un tratamiento de las habilidades motrices específicas.

El currículo deja a elección del docente la elección del deporte o los deportes a impartir en función de lo que éste considere oportuno, aunque sí prescribe el tratamiento de aspectos técnicos, tácticos y reglamentarios de los deportes escogidos. Además, a diferencia con los cursos anteriores, se incluye en los contenidos el aprendizaje obligatorio de, al menos, un deporte individual o de adversario.

2. En el medio natural

- a) Adquisición de técnicas básicas de orientación: lectura de mapas, orientación de mapas y realización de recorridos de orientación.
- b) Nociones básicas sobre orientación. Normas de seguridad a tener en cuenta para las realización de recorridos en medio urbano y natural.
- c) Aceptación de las normas de seguridad y protección en la realización de actividades de orientación.

En tercero se debe dar otra visión de estos contenidos al alumnado; el currículo propone ya la iniciación a los deportes en la naturaleza. Analizando las posibilidades educativas que nos ofrecen los diferentes deportes, se ha optado por hacer especial hincapié en el deporte de la orientación. La interpretación de mapas y normas de seguridad para este deporte son contenidos propios de este curso para, en el curso posterior, profundizar sobre dichos conceptos.

Buscar recorridos y materiales alternativos para la práctica de la orientación se hace imprescindible en la mayoría de los Institutos de Secundaria, por lo que, como hemos apuntado anteriormente, de la creatividad en estas clases depende en gran parte el éxito de los contenidos.

3. Ritmo y expresión

- a) Práctica dirigida a la toma de conciencia de los distintos espacios utilizados en expresión corporal: espacio interior, espacio físico, espacio parcial o propio y espacio social.
- b) Realización de movimientos combinando las variables de espacio, tiempo e intensidad.
- c) Práctica de movimientos globales y segmentarios con una base rítmica.
- d) La relajación. Práctica del método de relajación de Jacobson.
- e) Realización de actividades rítmicas, destacando su valor expresivo.

El tratamiento del espacio, que comenzase en el curso segundo, se hace mucho más exhaustivo en éste. Además, debe combinarse con otras variables propias de las actividades

expresivas, tales como el tiempo y la intensidad. De este modo se pretende una asimilación de contenidos que, en el próximo curso, deben ser aplicados procedimentalmente mediante el diseño y puesta en práctica de coreografías de modo autónomo.

En los contenidos, se incluye el *método de relajación progresiva de Jacobson*. En el tratamiento de éste debemos hacer ver las numerosas aplicaciones que este tiene en la vida cotidiana, y no sólo aplicado a las actividades físicas.

Cuarto de ESO (2.º Ciclo)

Los contenidos de este bloque temático en el último curso de la ESO aumentan en complejidad, tanto cualitativa como cuantitativamente. Teniendo en cuenta que la etapa tiene carácter terminal, puesto que aquí finaliza la educación obligatoria de nuestros escolares, se hace una síntesis de los principales contenidos desarrollados en cursos anteriores, integrándolos en nuevos contenidos propios de cuarto curso. El objetivo primordial es el de que todos los alumnos/as que concluyan esta etapa educativa hayan adquirido los conocimientos suficientes como para desarrollar su propia práctica físico-deportiva de manera autónoma y adecuada.

Condición Física y Salud

1. El calentamiento específico. Características. Pautas para su elaboración. Realización y puesta en práctica de calentamientos previo análisis de la actividad física que se realiza.
2. Capacidades físicas básicas relacionadas con la salud: fuerza y resistencia muscular. Concepto. Manifestaciones básicas. Tipos de ejercicios.
3. Acondicionamiento de la fuerza resistencia mediante la práctica de ejercicios localizados y en parejas. Elaboración de un repertorio de ejercicios de fuerza.
4. La postura corporal en las actividades cotidianas. Análisis de los malos hábitos. ¿Cómo corregirlos?
5. Efectos del trabajo de fuerza sobre el estado de salud.
6. Elaboración y puesta en práctica de un plan de trabajo de la resistencia aeróbica y la flexibilidad.
7. Toma de conciencia de la importancia de evitar posturas inadecuadas.

Una vez dominado el calentamiento general, se pasa en este curso al tratamiento y puesta en práctica del calentamiento específico. Para una mejor asimilación del mismo es conveniente que los propios alumnos/as diseñen y dirijan el desarrollo de sus propios calentamientos en las clases prácticas, pudiendo así ser evaluados y corregidos por el profesor.

En cuanto a las capacidades físicas, se propone la elaboración y puesta en práctica de un plan de trabajo de las capacidades estudiadas en cursos anteriores: la flexibilidad y la resistencia aeróbica. Además, se incluye el tratamiento de la fuerza, aunque siempre desde una perspectiva de actividad física para la salud.

También desde un enfoque higiénico y preventivo, se analiza la postura corporal en actividades de la no solo de la vida escolar, sino de la vida cotidiana, exponiendo hábitos posturales nocivos y su corrección.

Habilidades Específicas

1. Habilidades deportivas

- a) Realización de actividades encaminadas al aprendizaje y perfeccionamiento del deporte colectivo.
- b) Planificación de propuestas de actividades aplicables a los deportes que es están practicando, llevándolas a la práctica de manera autónoma.
- c) Práctica de actividades deportivas individuales y colectivas de ocio y recreación.
- d) Planificación y organización de campeonatos deportivos.
- e) Cooperación y aceptación de las funciones atribuidas dentro de una labor de equipo.

En este apartado de Habilidades Deportivas se continúa con la dinámica iniciada en el curso anterior, incidiendo en el aprendizaje y perfeccionamiento de deportes colectivos. Además, se incluye la planificación y puesta en práctica de actividades aplicables a dichos deportes y la organización de competiciones internas como contenidos específicos de este curso. De este modo se pretende conseguir un mayor nivel de autonomía del alumnado en cuanto a organización y gestión de su propia práctica deportiva se refiere. Como recordatorio de los contenidos de segundo de ESO, el currículo propone la

práctica de deportes de ocio y recreación, por lo que podemos trabajar en la base creada anteriormente completando con nuevos deportes y actividades.

2. En el medio natural

- a) Aspectos generales a considerar en la organización de actividades en el medio natural.
- b) Perfeccionamiento y profundización de técnicas de orientación. Localización de controles siguiendo la simbología internacional.
- c) Relación entre actividad física, la salud y el medio natural.
- d) Toma de conciencia del impacto que tienen algunas actividades físico-deportivas en el medio natural.

En este curso se sigue educando de modo relevante mediante el deporte de orientación. Se prescribe la profundización en este contenido, incluyendo ya elementos claves para dicho deporte como son los controles y la simbología internacional.

También se opta por hacer un tratamiento de las actividades físicas en el medio natural en relación con la salud. Este contenido nos brinda la posibilidad de trabajar de modo integrado el bloque de *Condición Física y Salud* junto con este sub-bloque.

3. Ritmo y expresión

- a) Práctica de actividades rítmicas con una base musical.
- b) Directrices a seguir para la elaboración de diseños coreográficos.
- c) Creación de una composición coreográfica colectiva con apoyo de una estructura musical incluyendo los diferentes elementos: espacio, tiempo e intensidad.
- d) La relajación. Práctica del método de relajación de Schultz.
- e) Participación y aportación al trabajo en grupos.

El carácter terminal de este curso implica que los contenidos que han ido sirviendo de base en cursos anteriores, se complementen y consoliden para finalizar su aprendizaje junto con otros contenidos que los integren. Como se apuntó anteriormente, el tratamiento del tiempo, el espacio y la intensidad en cursos anteriores consolidará

los contenidos necesarios para que, en cuarto de ESO, los alumnos/as diseñen y lleven a la práctica sus propias coreografías. También, y como complemento a las técnicas de relajación practicadas en tercero, se incluye entre los contenidos la relajación de Schultz. Como se hiciese ya en la relajación de Jacobson, deberemos plantear al alumnado sus numerosas y útiles aplicaciones tanto a la práctica deportiva como a la vida cotidiana.

Primero de Bachillerato

A pesar de que el Bachillerato se incluya dentro de lo que la normativa actual considera Educación Secundaria, es una etapa educativa con sustanciosas modificaciones con respecto a la ESO. Su carácter de *enseñanza post-obligatoria*, hace que los contenidos tengan un mayor tinte específico que en la etapa anterior. Aunque en EF también sea así, este matiz se hace menos palpable que en otras áreas, ya que ésta sólo forma parte del currículum de primer curso.

En Bachillerato los contenidos en EF se estructuran de manera diferente con respecto a la ESO. Éstos se organizan en tres grandes bloques temáticos (*Condición Física y Salud, Habilidades Deportivas y Ritmo y Expresión*), sin incluir sub-bloques de contenidos en ellos (*Figura 3*).

Condición Física y Salud

1. Realización de pruebas de evaluación de la condición física saludable.
2. Beneficios y riesgos de la actividad física.
3. Práctica de sistemas y ejercicios para el desarrollo de las capacidades físicas.
4. Planificación del trabajo de las capacidades físicas relacionadas con la salud. Principios y factores a considerar.
5. Elaboración y puesta en práctica, de manera autónoma, de un programa personal de actividad física y salud, atendiendo a la frecuencia, intensidad, tiempo y tipo de actividad.
6. Hábitos y prácticas sociales que perjudican la salud: sedentarismo, consumo de sustancias tóxicas, etc.
7. Aceptación de la responsabilidad en el mantenimiento y/o mejora de la condición física.

En este gran bloque de contenidos se da especial importancia al hecho de que el alumno/a aprenda a planificar su práctica de actividad físico-deportiva de manera correcta y autónoma. Esto implica que los discentes deben dominar, por el siguiente orden, los contenidos correspondientes a: evaluación de su propio estado de condición física y salud, principios a considerar en el proceso de entrenamiento, unidades temporales de estructuración del entrenamiento y relación entre volumen e intensidad. Para ello nos podremos valer de los conocimientos adquiridos en la etapa anterior, ampliándolos con nociones básicas de programación.

De este modo dotaremos a los alumnos/as de los contenidos adecuados para que puedan elaborar y poner en práctica su programa personal de actividad física y salud, como el contenido número cinco indica. Este contenido atiende a una concepción constructivista del aprendizaje, por la que se pretende que el alumnado propicie sus propios aprendizajes mediante las interacciones, el tratamiento y la aplicación de los contenidos (Del Carmen, 1993).

También se vuelve a incidir en ciertas prácticas nocivas para la salud, y en la implicación y responsabilidad individual que debe tener toda persona para con su condición física y su estado de salud.

Habilidades Deportivas

1. Perfeccionamiento de los fundamentos técnicos y principios tácticos de un deporte practicado en la etapa anterior.
2. Aprendizaje de las técnicas básicas y conocimiento de las reglas de juego de un deporte recreativo colectivo

3. Práctica de técnicas específicas de actividades de pala y/o raqueta.
4. Perfeccionamiento y profundización de una actividad en el medio natural.
5. Planificación y organización de actividades en el medio natural.
6. Análisis de las salidas profesionales relacionadas con la actividad física.
7. Valoración de la incidencia de la práctica habitual de un deporte en la salud.

En este bloque se continúa trabajando sobre lo aprendido en la etapa anterior con respecto a los deportes y a las actividades en el medio natural. Se debe en profundizar alguno de los deportes colectivos aprendidos en la etapa anterior, además de aprender algún deporte recreativo colectivo.

Aunque también se deja espacio para el tratamiento de las actividades en el medio natural y de la salud, el apartado más novedoso con respecto al currículo anterior es el tratamiento de las salidas profesionales relacionadas con la actividad física como contenido específico de este curso. El deporte, en todas sus vertientes, es un fenómeno cultural y económico que está emergiendo al mismo ritmo que avanza la sociedad contemporánea; por ende, son cada vez más sectores económicos y los puestos de trabajo que se originan en torno al deporte, constituyendo ya hoy en día, una de las posibles salidas laborales de nuestros alumnos/as.

Ritmo y Expresión

1. El ritmo. Efectos sobre la actividad física.
2. Manifestaciones rítmicas. Origen y evolución histórica.
3. Práctica de movimientos danzados.

Figura 3. Comparativa de los bloques de contenidos de Educación Física en Bachillerato.

4. Exploración y utilización del espacio y el tiempo como elemento de expresión y comunicación.
5. Realización de actividades físicas, utilizando la música como fondo y/o sostén.
6. Elaboración y representación de una composición individual o colectiva.
7. Reconocimiento del valor expresivo y comunicativo de las actividades practicadas.

En este tercer bloque se hace un tratamiento más específico de ciertos contenidos que en la etapa anterior. Se pretenden sentar las bases para que el alumnado asimile contenidos como el ritmo y lo combine con el espacio y el tiempo. También se introduce ya la música y los movimientos básicos de danzas; para finalizar con la elaboración, por parte de los discentes, del diseño y la representación de una composición. Como en el curso anterior tuvieron que realizar coreografías, en este deberán utilizar elementos más complejos y de mayor riqueza estética.

Conclusiones

Tras la lectura y el análisis de lo expuesto anteriormente, podemos extraer las conclusiones siguientes:

- El nacimiento del nuevo RD 3473/2000, que modifica el currículo de la EF, obedece a la necesidad de **adaptar más y mejor el área a las necesidades de la sociedad actual**, utilizando el deporte y la actividad física como medio para el desarrollo de la salud y personal de los ciudadanos.
- El presente Real Decreto da un nuevo carácter a la Educación Física, abogando por un exhaustivo tratamiento de la **salud**; relacionándola con cualquier manifestación física y/o deportiva e impregnando casi todos los bloques o sub-bloques de contenidos con educación para la salud. Por ello, el bloque de *Condición Física y Salud* se centra en el desarrollo de las capacidades físicas relacionadas directamente con la salud, dejando de lado otras como la velocidad. Además se incluyen aspectos ergonómicos muy útiles para el alumnado, pero, se olvidan de otros de gran importancia para la salud y que el currículo anterior prescribía,

como la relación de la actividad física con la nutrición, la prevención y el tratamiento de lesiones o los primeros auxilios.

- Se realiza **diferenciación entre el currículo de Primer y Segundo curso** de ESO en cuanto a contenidos, a pesar de estar considerados como único ciclo, y por tanto, perseguir los mismos objetivos.
- La secuenciación de los contenidos por cursos supone una valiosa orientación para el docente en cuanto a la adaptación del nivel y la temporalización de éstos para cada curso; pero la **ausencia de clasificación de los contenidos** en *Conceptos, Procedimientos y Actitudes* puede suponer una vuelta a concepciones educativas obsoletas hoy en día. Tradicionalmente en los institutos han primado más los *conceptos*, o, en el caso de la EF, los *procedimientos*; cayendo en el olvido, desafortunadamente, las *actitudes*. Para que esto no ocurra, los profesionales del área debemos poner especial cuidado en realizar un tratamiento integral de todos los tipos de contenidos, aunque no se haga explícito como tal en las programaciones.
- En el bloque *Condición Física y Salud* se prescribe una estructuración (selección y secuenciación) de contenidos, a lo largo de la etapa, en cuanto a las Capacidades Físicas Básicas desordenada y por separado. Teniendo en cuenta los principios pedagógicos sobre los que se apoya la LOGSE, habría que hacer referencia a J. Brunner (1972) y su "**Currículum en Espiral**", que consiste en impartir los mismos contenidos a lo largo de los diferentes cursos de la etapa educativa pero elevando su complejidad a medida que aumentan los cursos. Obedeciendo a este supuesto, en primer curso deberíamos presentar a los alumnos/as todas las capacidades físicas relacionadas con la salud, para, en cursos posteriores, profundizar y aumentar los conocimientos con respecto a ellas.
- Según la LOGSE, los contenidos deben ser interpretados como medios educativos para la consecución de los objetivos. Uno de los objetivos generales que persigue la EF (objetivo número 3 del RD 3473/2000) en ESO es conseguir que todos los alumnos/as, cuando finalicen su

periodo de escolarización, sean capaces de **planificar su práctica de actividad físico-deportiva de manera autónoma y adecuada**. Para ello es necesario que los discentes sean capaces de realizar una valoración objetiva de su condición física y dominar ciertos conceptos básicos sobre planificación deportiva. Este aspecto debería ponerse de manifiesto en la selección y secuenciación de los contenidos en ESO; puesto que en los bloques de dicha etapa, se obvian esos contenidos, no presentándolos hasta Primero de Bachillerato. Conociendo el carácter terminal de la ESO, si un alumno/a no llega a Bachillerato, ¿no tendrá la posibilidad de acceder a los conocimientos básicos que le permitan planificar su propia práctica físico-deportiva? Por ende, si los docentes aplicamos los contenidos tal y como prescribe el nuevo RD ¿conseguiremos, al final de la etapa, que los alumnos desarrollen las capacidades expuestas en los objetivos generales de área?

- Es inviable tratar el gran volumen de contenidos expuestos para cada curso con la irrisoria asignación de **dos horas semanales para EF**. Si la administración prescribe unos objetivos, contenidos y criterios de evaluación a cumplir, que sea consecuente con ello y que proporcione tiempo necesario para que, al menos, el alumnado pueda acceder a los contenidos y tenga oportunidad de conseguir las capacidades expuestas en los objetivos generales de área.

Bibliografía

- Blanch, X.: *Cinc cèntims sobre la reforma educativa*, Barcelona: Proa, 1998.
- Brunner, J.: *El proceso de la educación*, México: Uthea, 1972.
- Del Carmen, L.: *La planificación de ciclo y cursos*, Barcelona: ICE, Universidad de Barcelona, 1993.
- Ley Orgánica 1/1990, de 3 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo, *BOE* (4 de octubre).
- Real Decreto 1345/1991, de 6 de septiembre, por el que se establece el Currículo de la Educación Secundaria Obligatoria, *BOE* (13 de septiembre).
- Real Decreto 3473/2000, de 29 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas de la Enseñanza Secundaria, *BOE* (16 de enero de 2001).

Paraules clau

currículum, continguts d'Educació Física, bloc de continguts i subbloc de continguts

Anàlisi de la nova organització dels blocs de continguts d'Educació Física en Educació Secundària

■ **RICARDO CUEVAS CAMPOS**

Llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport

Abstract

Physical Education teachers must encourage the development of our subject, and so, we must be prepared for the changes which may occur. The new curriculum, which will come into force in the years 2002/03 and 2003/04, is the reference point of the article, and it mainly studies the new structures of the contents.

The text shows and analyses the new contents in Physical Education, approved by the Government last 29th december 2000. In the "Order in Council" published in the BOE on 16th january 2001, minimum objectives are established for the corresponding four years in Secondary Education.

This study is about the changes that will be imposed by the law in the curriculum of Physical Education and how these changes will be able to affect teachers' action, both in carrying out the syllabus and in the treatment of the new contents in classes.

Key words

curriculum, contents in Physical Education

Resum

Els docents d'Educació Física hem de propiciar l'evolució de la nostra àrea i, per tant, hem d'estar preparats per a les modificacions que s'hi produeixen. El nou currículum, que entrarà en vigor en els cursos 2002/03 i 2003/04, és l'eix de referència de l'article, que se centra en l'estudi de la nova estructuració dels continguts de l'àrea.

El text presenta i analitza els nous blocs de continguts d'Educació Física que el govern va aprovar el passat 29 de desembre de 2000. Al Reial Decret, publicat al BOE de 16 de gener de 2001, s'estableixen els ensenyaments mínims per a les etapes educatives corresponents a l'Educació Secundària. L'estudi present versa sobre el canvi que les ordenances esmentades imposaran en el currículum de l'Educació Física i de quina manera aquests canvis podran afectar l'actuació dels docents, tant en la realització de la programació d'àrea, com en el tractament dels nous continguts a les classes.

Introducció

El passat 29 de desembre de 2000 el Govern va aprovar els Reials Decrets dels

quals s'estableixen els ensenyaments mínims a impartir en l'Ensenyament Secundari Obligatori i en el Batxillerat. Pel que fa a l'àrea d'Educació Física, s'ha produït una important modificació en l'estructuració dels blocs de continguts, cosa que implicarà, per a tota la comunitat educativa i en particular per al docent d'aquesta matèria, un canvi en el tractament dels continguts en els diferents nivells de concreció curricular.

Abans d'endinsar-nos en l'anàlisi dels nous blocs de continguts, és imprescindible contextualitzar-los dins el marc educatiu actual que estableix la LOGSE.

El sistema educatiu d'un país té com a finalitats més importants el desenvolupament integral de la persona i la seva ubicació en la societat (Blanch, 1998). A Espanya, les intencions educatives de l'actual sistema es tradueixen en la prescripció d'uns objectius i continguts mínims per als ensenyaments de règim general, entre ells l'ensenyament secundari. Amb aquest Reial Decret es pretén donar resposta a la qüestió que tot currículum ha de respondre: Què ensenyar? o, quins tipus de continguts o conjunt de formes culturals i de coneixements de l'àrea d'Educació Física cal ensenyar/aprendre,

per aconseguir un desenvolupament complet dels/de les alumnes i la seva perfecta integració en la societat?

Per tant, l'objecte primordial és la consecució dels objectius generals; els continguts són solament mitjans per aconseguir aquestes capacitats genèriques. El currículum exposa uns objectius que s'han d'aconseguir a través d'uns Blocs Temàtics, adaptats al nivell d'aula i expressats didàcticament en les programacions. En el cas de l'Educació Física, l'objectiu primordial que es persegueix és el desenvolupament personal mitjançant l'activitat física i l'esport, en cerca d'una millora de la qualitat de vida.

Els eixos sobre els quals s'articulen els nous blocs de continguts són dos punts bàsics dintre de la lògica interna de l'EF: el cos –com a instrument de què disposem per realitzar els comportaments motrius, i que, per tant, hem de cuidar i millorar– i el moviment –com a mitjà per aconseguir aquesta millora del cos i la salut (interpretada com l'estat de benestar físic, psíquic i social [OMS])–.

En aquest article s'analitzen les principals característiques dels nous blocs de continguts que el MECED prescriu de forma general al RD 3473/2000; probablement, i amb posterioritat a aquest, cada comunitat autònoma establirà les pautes per a la interpretació i utilització dels blocs temàtics esmentats en el seu territori.

Una vegada considerades les normatives vigents, el professor/a ha de confeccionar el seu propi currículum en la seva programació. És aquí, en les grans possibilitats que ens ofereix un currículum obert i flexible, on comença la veritable tasca del professor/a d'EF com a professional de la seva àrea. Per tant, existeix una imperiosa necessitat que el/la docent conegui la naturalesa dels continguts i la seva organització dintre del Disseny Curricular Base. La importància que prenen els continguts en el Currículum és vital, ja que una vegada seleccionats i seqüenciats, podrem dissenyar les activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació adequadament.

Nova organització dels blocs de continguts en Educació Física

El RD de 29 de desembre de 2000 d'ensenyaments mínims –amb l'objecte de fer evolucionar l'EF al ritme amb què evoluciona la societat espanyola, i a més a més, aconseguir més qualitat de vida per als membres de la societat esmentada– modifica de manera substancial l'estructuració dels blocs de continguts a Secundària per a l'EF. La LOGSE, al RD de 13 de setembre de 1991 va proposar una estructuració dels continguts d'EF en cinc grans blocs per a ESO i tres per a Batxillerat a desenvolupar al llarg de les diferents etapes. Els blocs esmentats no es consideraven independents, sinó que, per la seva estreta relació, el professor havia de distribuir-los i seqüenciar-los de manera que al final de l'etapa ajudessin a la consecució dels objectius generals d'àrea. Una de les aportacions més significatives de la *Reforma Educativa* va ser la de plantejar una àmplia concepció dels continguts, que abastaven tres grans àmbits: 1. Continguts conceptuals (fets, conceptes i sistemes conceptuals), 2. Continguts procedimentals (habilitats, procediments, estratègies, tècniques i destreses) i 3. Continguts de les actituds (actituds, hàbits, valors i normes); d'aquesta manera es va produir un distanciament de la concepció tradicional de l'EF com a matèria exclusivament pràctica o procedimental, cosa que va significar l'obertura de nous camins per a l'evolució de l'àrea.

Els blocs de continguts que prescrivia, i que de moment prescriu el MECED per a ESO són cinc: *Condició Física, Qualitats Motrius, Jocs i Esports, Expressió Corporal i Activitats en el Medi Natural*. Aquests blocs establien els eixos sobre els quals el professor, en el tercer nivell de concreció curricular, havia de fonamentar la seva Programació d'Àrea, i fer el tractament de cada bloc com li semblés oportú. Les propostes d'estructuració dels continguts realitzades han estat innombrables, i han ordenat i seqüenciat *conceptes, procediments i actituds* sense establir uns criteris bàsics.

Amb la nova organització es realitza una diferenciació dels continguts mínims per

als diferents cursos d'ESO, encara que amb això no s'acabi amb la llacuna existent pel que fa als criteris d'estructuració dels continguts. A més a més, en els nous continguts, no es realitza una diferenciació específica entre continguts conceptuals, procedimentals i de les actituds, i s'engloben tots dins la mateixa categoria. Malgrat això, els continguts enunciats al RD continuen tenint el seu eminent caràcter conceptual, procedimental o de l'actitud, segons quin en sigui el contingut.

Els docents en EF hem d'anar preparant-nos i adaptant-nos al nou currículum, ja que el calendari proposat prescriu per al curs 2002/03 la implantació dels nous objectius, continguts i criteris d'avaluació a *primer i tercer d'ESO i primer de Batxillerat*. Per a segon i quart d'ESO la incorporació d'aquells es fixa per al curs 2003/04.

A continuació s'estudia el canvi que aquest RD ha produït a l'ESO i es contrasten, posteriorment, les modificacions realitzades per al Batxillerat. Als apartats següents expliquem els aspectes més importants de la nova organització de continguts que haurem de tenir en compte a l'hora de realitzar la nostra programació i dissenyar les nostres unitats didàctiques.

Nous continguts d'Educació Física en Educació Secundària Primer d'ESO (Primer Cicle)

El nou RD articula el currículum en ESO al voltant de dos eixos que conformen els blocs de continguts: a) **Condició Física i Salut** i b) **Habilitats Específiques**.

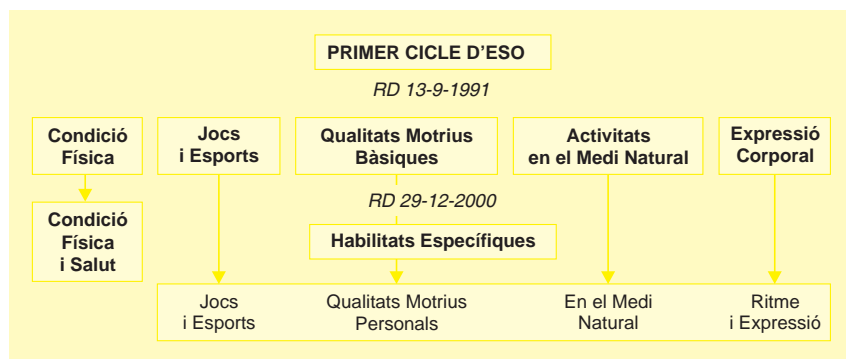
Tal com reflecteix la *figura 1*, els continguts propis dels anteriors blocs temàtics s'integren, atesa la seva estreta relació, solament en dos blocs.

Condició física i salut

1. L'escalfament. Concepte. Fases. Execució d'exercicis d'aplicació a l'escalfament general.
2. Condició física. Concepte. Capacitats físiques relacionades amb la salut.

Figura 1.

Comparativa dels blocs de continguts d'Educació Física en el Primer Cicle d'ESO.

3. Condicionament general de les capacitats físiques relacionades amb la salut. Pràctica de cursa contínua, jocs, exercicis dinàmics de força general i estiraments.
4. Pràctica d'exercicis de manteniment de les posicions corporals en situacions d'assegut (estudi) i en l'aixecament de càrregues feixugues (carteres).
5. Enfortiment de la musculatura de suport mitjançant la realització d'exercicis de mobilitat articular, d'enfortiment muscular i de relaxació.
6. Valoració de l'escalfament general per prevenir lesions en qualsevol activitat física.

Dintre d'aquest bloc, es pretén de generar una base sobre la qual, en cursos posteriors, es desenvolupin aprenentatges de continguts més complexos pel que fa a condició física i salut; alhora es creen els fonaments sobre els quals se sostindrà l'altre gran bloc temàtic de primer curs: *habilitats específiques*.

Es preconitza educar l'alumne/a en conceptes i procediments com l'escalfament i la condició física des d'una perspectiva que relaciona l'activitat física amb la salut; dotant el discent d'aquests coneixements es pretén d'aconseguir de motivar-los a portar una vida activa i sana, on la pràctica adequada i regular d'activitat físicoesportiva suposi un augment de la qualitat de vida. Per fer-ho, els professors/res hem de fer veure, tant pràcticament com teòricament, de quina manera incideixen les diferents Qualitats Físiques

Bàsiques en qualsevol mena d'activitat, i quines ens proporcionaran un estat de salut millor.

L'aportació més nova d'aquest bloc, respecte dels continguts anteriors, es produeix en considerar com a continguts específics de l'Educació Física aspectes ergonòmics que els nois/es de 12 i 13 anys han de tenir en compte per aconseguir un desenvolupament físic adequat. Els adolescents estan immersos en un període de constants i irregulars modificacions de les seves estructures corporals, cosa que els fa molt susceptibles a possibles deformacions (sobretot a la columna vertebral: escoliosi, cifosi...) si se sotmeten a determinats esforços de forma incorrecta. Actualment, la càrrega lectiva dels/de les alumnes, fa que hagin de passar un gran nombre d'hores asseguts en un pupitre –a classe, o bé estudiant, però en actitud sedentària– i que hagin de transportar un nombre considerable de quilos de material escolar a les motxilles i carteres. Per això, cal una actuació des de l'àrea d'EF per tal de contrarestar els possibles efectes que el sedentarisme i el transport de càrregues feixugues puguin causar en el desenvolupament dels/de les alumnes.

Habilitats Específiques

En aquest gran bloc s'integren, en gran part, els continguts que al currículum anterior conformaven els blocs de continguts de Qualitats Motrius, Jocs i Esports, Activitats en el Medi Natural i Expressió Corporal. Dintre d'aquest trobem tres sub-blocs:

1. *Jocs i esports. Qualitats motrius personals.*
  - a) El moviment coordinat: equilibri i agilitat.
  - b) Habilitats gimnàstiques globals: salts, equilibris, grimpades, etc.
  - c) Classificació dels jocs esportius: convencionals, tradicionals i recreatius.
  - d) Pràctica de jocs reglats i adaptats que facilitin l'aprenentatge dels fonaments tècnics/tàctics i les estratègies d'atac i defensa comuns als esports col·lectius.
  - e) Realització d'activitats cooperatives i competitives encaminades a l'aprenentatge dels fonaments tècnics i tàctics d'un esport col·lectiu.
  - f) Participació de forma activa en els diferents jocs i activitats esportives.

Malgrat el nom del bloc –*Habilitats Específiques*–, s'insta el docent a continuar el treball específic de qualitats motrius bàsiques iniciat en l'etapa anterior (bloc de continguts: *El cos: Habilitats i Destreses*, d'Educació Primària). L'equilibri, la coordinació i l'agilitat, com a resultat de les dues anteriors, a més a més de l'experimentació d'aquestes en diferents situacions (saltos, gir, reptacions...) conformen un contingut propi del primer curs d'ESO atès que en cursos posteriors es realitzarà un tractament de les qualitats motrius integrades en altres continguts, i es passarà finalment a l'aprenentatge d'habilitats específiques.

La necessitat de reajustar els esquemes de moviment a les noves dimensions corporals fan de les qualitats motrius personals una part imprescindible del currículum en el primer cicle d'ESO.

Continuant també amb el currículum d'Educació Primària (bloc de continguts: *els jocs*), es posa esment en el joc com a mitjà educatiu; es pretén que l'alumne/a que iniciï l'Educació Secundària aprengui a diferenciar entre els diferents tipus de jocs, i que, mitjançant la pràctica d'aquests, adquireixi una base que el vagi introduint progressivament en l'àmbit esportiu'. Per regla general, als 12 o 13 anys no es realitza una diferenciació

clara entre joc i esport, i en conseqüència és de summa importància que el professor d'EF faci un tractament adequat d'aquests continguts per reconduir-los, primer cap als jocs preesportius i posteriorment vers l'esport.

2. En el medi natural

- Possibilitats que ofereix el medi natural per realitzar activitats físicoesportives: terra, aire i aigua.
- Adquisició de tècniques bàsiques manipulatives: cordam.
- Identificació de senyals de rastreig i realització d'un recorregut previ pel centre i els seus encontorns, prèviament marcat.
- Acceptació i respecte de les normes per a la conservació i millora del medi urbà i natural.

En el primer curs s'inicia un bloc de continguts que posteriorment serà desenvolupat en els següents cursos d'ESO; en alguns casos, s'ha anat iniciant els discents en aquest camp des d'Educació Primària, encara que, dissortadament, aquesta no és la tendència general. Per això, es propugna de crear uns fonaments on es consolidin els aprenentatges bàsics sobre el medi natural i les destreses fonamentals per moure's-hi sense entrebancs.

Els docents hem de posar una atenció especial en l'EF per tal de fomentar, de bon principi, un seguit de valors, actituds i normes que fomentin el respecte i la conservació i millora del medi natural. Des de la nostra matèria, i més específicament des d'aquest subbloc de continguts, se'ns brinda una oportunitat magnífica per incloure-hi l'Educació Mediambiental que el currículum prescriu com a contingut transversal. Si el nostre desig és d'aconseguir una completa formació de l'alumnat, fins i tot hauríem de planificar i programar les Unitats Didàctiques pertanyents a aquest bloc al costat d'altres matèries pròpies de 1r d'ESO. (Ciències de la Naturalesa...), tot prenent, doncs, l'opció de fer un tractament interdisciplinari dels continguts, que porti els/les alumnes a ampliar, relacionar i contrastar coneixements sobre el medi natural.

3. Ritme i expressió

- Pràctica d'activitats expressives encaminades a aconseguir la cohesió del grup.
- Experimentació d'activitats orientades a trencar els bloquejos i inhibicions personals.
- El tempo i el ritme.
- Experimentació d'activitats on es combinen diferents ritmes i es manipulen diversos objectes.
- Disposició favorable a la desinhibició.

Una de les diverses manifestacions de la motricitat humana és *l'expressió corporal*, per això, des d'Educació Primària, es realitza un treball específic d'expressió i comunicació corporal (bloc de continguts: *el cos: expressió i comunicació corporal*), i en conseqüència, aquest subbloc continua amb aquesta dinàmica, tractant d'altres continguts més complexos i seguint d'altres objectius.

Les possibilitats que aquest subbloc ens ofereix són, en potència, òptimes; des d'aquí podem fer acabar, o si més no disminuir, les actituds reservades i introvertides d'alguns/es alumnes i amb prejudicis sobre certs continguts pràctics (dansa, mim...). A més a més, per tal d'afavorir aquest aspecte, es pretén de desenvolupar el llenguatge corporal –per això, conceptes com el tempo i el ritme han de ser interioritzats per tots els discents. Tenint en compte els aspectes esmentats, a l'hora de temporalitzar aquests continguts podríem situar-los al començament del curs, per afavorir així la desinhibició dels/de les alumnes davant dels seus companys/es i una millor integració a classe.

Segon d'ESO

Condicció Física i Salut

- L'escalfament general. Objectius. Pautes per a l'elaboració. Recopilació i posada en pràctica d'exercicis aplicats a l'escalfament general.
- Capacitats físiques relacionades amb la salut: resistència aeròbica i flexibilitat. Concepte. Control de la intensitat de l'esforç per freqüència cardíaca:

presa de pulsacions i càlcul de la zona d'activitat.

- Condicionament de la resistència aeròbica: cursa contínua, entrenament total i jocs.
- Condicionament de la flexibilitat: exercicis estàtics i dinàmics.
- Pràctica dels diferents tipus de respiració: clavicular, toràcica i abdominal.
- Presca de consciència de la pròpia condició física i predisposició a millorar-la amb un treball adequat.
- Reconeixement i valoració de la relació existent entre l'adopció d'una posició correcta en el treball diari de classe i a la realització d'activitats físiques com a mitjà preventiu.

Continuant amb la base creada en Educació Primària es pretén de conscienciar l'alumne/a de l'estreta relació existent entre un bon nivell de condició física i un bon estat de salut. En aquest curs, s'amplien coneixements respecte a l'escalfament i s'aporta informació sobre la raó per la qual aquest ha de precedir qualsevol activitat física d'una certa intensitat.

Quant al tractament i desenvolupament de la condició física, es posa una insistència especial en capacitats físiques bàsiques com ara la resistència aeròbica i la flexibilitat, i es prossegueix l'enfocament d'*activitat física per a la salut* que impregna tot aquest bloc temàtic, no solament a l'ESO sinó també al Batxillerat. No es propugna l'aplicació de sistemes d'entrenament específics de les capacitats físiques esmentades, encara que s'insta el professional de l'EF que marqui unes pautes metodològiques a seguir en el procés d'entrenament de la resistència aeròbica pel que fa a intensitat.

En aquest bloc s'inclou l'educació de la respiració com a mitjà per millorar l'aportament d'oxigen en la pràctica d'activitat física, però també per arribar a estats de relaxació, encara que no s'aprofundeixi en sistemes específics de relaxació fins a Segon Cicle.

Una correcta actitud postural continua sent un dels objectius del nou currículum en aquestes edats. A partir del Segon Cicle d'ESO no es treballarà aquest contingut específicament, i en conseqüència l'actuació

de conscienciació sobre aquests aspectes ergonòmics a Primer Cicle ha de ser com més intensa millor, perquè els discentis apliquin els hàbits saludables esmentats al llarg de tota la seva vida.

Habilitats específiques

1. Jocs i esports. Qualitats motrius personals

- a) Execució de diferents combinacions d'habilitats gimnàstiques i acrobàtiques.
- b) Característiques bàsiques i comunes de les habilitats esportives: normes, regles, aspectes tècnics i tàctics.
- c) Realització de tasques adreçades a l'aprenentatge dels fonaments tècnics bàsics, principis tàctics bàsics i reglamentaris d'un esport col·lectiu.
- d) Pràctica de jocs i esports populars i tradicionals de la pròpia comunitat.
- e) Pràctica d'activitats esportives, individuals i col·lectives, de lleure i esbarjo.
- f) Respecte i acceptació de les normes i reglaments.

Les qualitats motrius personals es tracten ja d'una forma integrada dintre de diferents manifestacions preesportives i esportives entre les quals es troben activitats gimnàstiques i acrobàtiques. Els continuats canvis morfològics dels/de les alumnes demanen els continguts esmentats, i no solament al Primer Cicle d'ESO, atès que l'analitzador cinètic de l'escorça cerebral no madura fins als 14-16 anys, i en conseqüència fins i tot en aquestes edats els esquemes de moviment dels alumnes són canviants.

En integrar les qualitats motrius personals en altres continguts, es pretén de dotar els/les alumnes de segon curs d'una base esportiva genèrica, tot treballant conceptes i accions comunes a molts jocs, preesports i esports; posteriorment, i sobre aquests fonaments, s'iniciarà l'alumnat en un esport col·lectiu, sempre des d'una perspectiva de respecte vers els companys, els adversaris i el reglament.

Per oferir al discent una visió completa del terme esport, cal exposar-lo i experimentar-lo a classe des de tots els seus ves-

sants, incloent-hi l'esport recreatiu, en el qual la integració de tots i totes i l'ambient lúdic ha de predominar per damunt de qualsevol resultat. El joc i l'esport, com a fenomen cultural i part de la cultura autòctona de determinades zones geogràfiques, també s'inclou en els nous continguts; per fer-ho, es proposa la pràctica de jocs tradicionals de les Comunitats Autònomes i, en conseqüència, indirectament es propicia una labor investigadora i recuperadora de jocs i esports autòctons de cada zona com a patrimoni cultural d'aquesta.

2. En el medi natural

- a) Adquisició i posada en pràctica de tècniques bàsiques per al muntatge de tendes de campanya.
- b) Nocions sobre supervivència i acampada: normes de seguretat, elecció del terreny i precaucions a tenir en compte per muntar les tendes.
- c) El senderisme: en què consisteix? Tipus de sender, material i roba necessària. Realització del recorregut d'un sender.
- d) Presa de consciència dels usos i abusos de què està sent objecte el medi urbà i natural.

Una vegada consolidats els coneixements de primer curs i assentades unes quantes bases dintre d'aquest àmbit, es començarà a proporcionar informació sobre les acampades com a activitats en el medi natural; és aquí on haurà d'aplicar les destreses apreses (cordam...) en supervivència o en el muntatge de tendes de campanya.

En el desenvolupament del senderisme s'ha d'introduir i motivar l'alumnat mitjançant els senyals de rastreig apresos anteriorment; així farem un recordatori dels continguts del primer curs.

Aquests continguts demanen un tractament interdisciplinari i transversal per fer-ne un màxim aprofitament educatiu –cosa que implica més complexitat per programar i més coordinació entre docents. Així mateix, a causa de l'escassetat de material i d'espais naturals (sobretot als medis urbans) adequats per a la pràctica educativa, des d'aquest subbloc temàtic es fa indispensable la creativitat i

la innovació dels docents en EF; transformar el mateix centre o els espais propers en 'espais naturals alternatius', o reciclar materials usats són recursos que poden ajudar-nos a aconseguir millors resultats en aquest apartat.

3. Ritme i expressió

- a) Experimentació d'activitats encaminades al domini, al control corporal i a la comunicació amb els altres: els gests i les postures.
- b) Combinació de moviments de diferents segments corporals amb desplaçaments seguint una seqüència rítmica. Execució de passos senzills de danses col·lectives.
- c) Acceptació de les diferències individuals i respecte davant l'execució dels altres.

En aquest curs el tractament d'aquest subbloc és més exigent amb l'alumnat. Els/les adolescents de 13 i 14 anys es troben en un període de canvis (físics, psíquics, socials...) pels quals la gran majoria tendeix a sentir inhibicions que, si perduren, poden desembocar en complexos per a tota la vida. L'experimentació de les possibilitats expressives del cos i el control i domini de la comunicació no verbal aconseguiran, en certa manera, que desapareguin les inhibicions esmentades i els prejudicis respecte a aquests continguts. En la mesura en què això es produeixi estarem aconseguint que cada alumne/a accepti la pròpia realitat corporal i conformi una imatge ajustada i equilibrada de si mateix/a.

En l'execució de desplaçaments, combinacions de moviments i danses, es comença a utilitzar un element de summa rellevància dins l'expressió corporal no tractat a primer curs: l'espai. Deixarem la diferenciació entre espai interior i exterior per al curs següent.

Tercer d'ESO (Segon Cicle)

Continuant amb l'organització proposada per al Primer Cicle, en aquest segon els continguts es continuen estructurant al voltant del dos mateixos grans blocs. L'única modificació es troba en la desaparició del subbloc de Jocs i Esports i Qualitats Mo-

trius Personals substituït pel d'*Habilitats Esportives*. La figura 2 il·lustra l'estructura dels continguts en segon cicle.

Condicció Física i Salut

1. L'escalfament general. Efectes. Elaboració i posada en pràctica d'escalfaments generals.
2. Capacitats físiques bàsiques relacionades amb la salut: resistència i flexibilitat. Classificació i mètodes d'entrenament.
3. Aplicació de sistemes específics d'entrenament de la resistència aeròbica: cursa contínua uniforme, entrenament total, cursa variable.
4. Aplicació del mètode estàtic i dinàmic al treball de flexibilitat.
5. Efectes del treball de resistència aeròbica i flexibilitat sobre l'estat de salut.
6. Reconeixement de l'efecte positiu que la pràctica d'activitat física produeix en l'organisme.

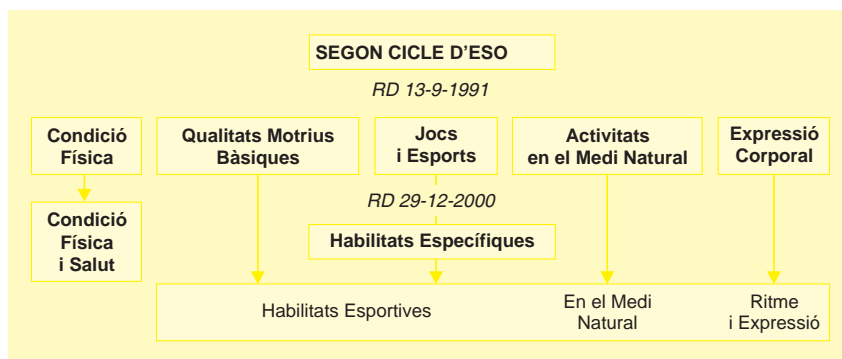
En el bloc es realitza ja un tractament integral de l'escalfament general, tant teòricament com pràcticament, i l'alumne/a és dotat de prou coneixements per abordar l'escalfament específic en el curs següent. Pel que fa a la condició física, es continua amb els continguts del curs anterior: capacitats físiques bàsiques relacionades directament amb l'estat de salut (flexibilitat i resistència aeròbica). La complexitat d'aquestes augmenta amb l'aplicació de sistemes d'entrenament específics per al desenvolupament de les capacitats esmentades, encara que continuen sense tractar-se ni la força ni la velocitat. Des d'un enfocament de l'actitud, es pretén de consolidar en els discent unes certes normes i valors que augmentin el nivell d'adhesió a la pràctica d'activitat físicoesportiva, no solament en edat escolar, sinó durant tota la vida.

Habilitats Específiques

1. *Habilitats esportives*
  - a) Aspectes tècnics, tàctics i reglamentaris dels esports a practicar.
  - b) Realització d'activitats cooperatives i competitives adreçades a l'aprenentatge dels fonaments tècnics i tàctics d'un esport col·lectiu.
  - c)

Figura 2.

Comparativa dels blocs de continguts d'Educació Física en el Segon Cicle d'ESO.

- a) Pràctica d'activitats encaminades a l'aprenentatge d'un esport col·lectiu.
- d) Pràctica d'activitats encaminades a l'aprenentatge d'un esport individual o d'adversari.
- e) Tolerància i esportivitat per damunt de la recerca desmesurada dels resultats.

El caràcter dels continguts d'aquest subbloc canvia respecte als de cursos anteriors; tal com indica el seu nom *-Habilitats Esportives-* es deixa de banda el tractament específic de les qualitats motrius, i hom les integra en diferents esports. A segon cicle, després d'haver posat les bases en el Primer, ja es preconitza un tractament de les habilitats motrius específiques.

El currículum deixa a elecció del docent la tria de l'esport o els esports a impartir d'acord amb el que aquest consideri oportú, encara que sí que prescriu el tractament d'aspectes tècnics, tàctics i reglamentaris dels esports escollits. A més a més, a diferència dels cursos anteriors, en els continguts s'inclou l'aprenentatge obligatori d'un esport individual o d'adversari, com a mínim.

2. En el medi natural

- a) Adquisició de tècniques bàsiques d'orientació: lectura de mapes, orientació de mapes i realització de recorreguts d'orientació.
- b) Nocions bàsiques sobre orientació. Normes de seguretat a tenir en compte per a la realització de recorreguts en el medi urbà i natural.
- c) Acceptació de les normes de seguretat i protecció en la realització d'activitats d'orientació.

A Tercer s'ha de donar una altra visió d'aquests continguts a l'alumnat; el currículum proposa ja la iniciació als esports en la natura. Analitzant les possibilitats educatives que ens ofereixen els diferents esports, s'ha optat per posar una insistència especial en l'esport de l'orientació. La interpretació de mapes i normes de seguretat per a aquest esport són continguts propis d'aquest curs; al curs posterior s'aprofundirà sobre els conceptes esmentats.

Buscar recorreguts i materials alternatius per a la pràctica de l'orientació es fa imprescindible en la majoria dels instituts de Secundària, per la qual cosa, com hem assenyalat anteriorment, de la creativitat en aquestes classes depèn, en gran part, l'èxit dels continguts.

3. Ritme i expressió

- a) Pràctica adreçada a la presa de consciència dels diferents espais utilitzats en expressió corporal: espai interior, espai físic, espai parcial o propi i espai social.
- b) Realització de moviments combinant les variables d'espai, temps i intensitat.
- c) Pràctica de moviments globals i segmentaris amb una base rítmica.
- d) La relaxació. Pràctica del mètode de relaxació de Jacobson.
- e) Realització d'activitats rítmiques, destacant-ne el valor expressiu.

El tractament de l'espai, que va començar al segon curs, es fa molt més exhaustiu en aquest. A més a més, s'ha de combinar amb altres variables pròpies de les activitats expressives, com ara el temps i la intensitat.

D'aquesta manera, es pretén una assimilació de continguts que, en el pròxim curs, han de ser aplicats procedimentalment mitjançant el disseny i la posada en pràctica de coreografies de forma autònoma.

En els continguts s'inclou el *mètode de relaxació progressiva de Jacobson*. Quan tractem aquest tema hem de fer adonar de les nombroses aplicacions que té aquest mètode en tota la vida quotidiana, i no només aplicat a les activitats físiques.

Quart d'ESO (Segon Cicle)

Els continguts d'aquest bloc temàtic a l'últim curs de l'ESO augmenten en complexitat, tant qualitativament com quantitativament. Tenint en compte que l'etapa té caràcter terminal, atès que aquí finalitza l'educació obligatòria dels nostres escolars, es fa una síntesi dels principals continguts desenvolupats en cursos anteriors, tot integrant-los en nous continguts propis de quart curs. L'objectiu primordial és que tots els/les alumnes que conculguin aquesta etapa educativa hagin adquirit prou coneixements per desenvolupar la seva pròpia pràctica físicoesportiva de manera autònoma i adequada.

Condicció Física i Salut

1. L'escalfament específic. Característiques. Pautes per a la seva elaboració. Realització i posada en pràctica d'escalfaments, prèvia anàlisi de l'activitat física que es realitza.
2. Capacitats físiques bàsiques relacionades amb la salut: força i resistència muscular. Concepte. Manifestacions bàsiques. Tipus d'exercicis.
3. Condicionament de la força resistència mitjançant la pràctica d'exercicis localitzats i en parelles. Elaboració d'un repertori d'exercicis de força.
4. La posició corporal en les activitats quotidianes. Anàlisi dels mals hàbits. Com corregir-los?
5. Efectes del treball de força sobre l'estat de salut.
6. Elaboració i posada en pràctica d'un pla de treball de la resistència aeròbica i la flexibilitat.
7. Presa de consciència de la importància d'evitar posicions inadequades.

Un cop dominat l'escalfament general, en aquest curs es passa al tractament i posada en pràctica de l'escalfament específic. Per a una assimilació millor, és convenient que els/les mateixos/es alumnes dissenyin i dirigeixin el desenvolupament dels seus propis escalfaments en les classes pràctiques; d'aquesta forma poden ser avaluats i corregits pel professor.

Pel que fa a les capacitats físiques, es proposa l'elaboració i posada en pràctica d'un pla de treball de les capacitats estudiades en cursos anteriors: la flexibilitat i la resistència aeròbica. A més a més, s'inclou el tractament de la força, encara que sempre des d'una perspectiva d'activitat física per a la salut.

També des d'un enfocament higiènic i preventiu, s'analitza la posició corporal en activitats no solament de la vida escolar, sinó de la vida quotidiana, tot exposant hàbits posturals nocius i la seva correcció.

Habilitats Específiques

1. Habilitats esportives

- a) Realització d'activitats encaminades a l'aprenentatge i perfeccionament de l'esport col·lectiu.
- b) Planificació de propostes d'activitats aplicables als esports que s'estan practicant, posant-les en pràctica de manera autònoma.
- c) Pràctica d'activitats esportives individuals i col·lectives de lleure i esbarjo.
- d) Planificació i organització de campionats esportius.
- e) Cooperació i acceptació de les funcions atribuïdes dintre d'una tasca d'equip.

En aquest apartat d'Habilitats Esportives es continua amb la dinàmica iniciada en el curs anterior, tot incidint en l'aprenentatge i perfeccionament d'esports col·lectius. A més a més, s'inclou la planificació i posada en pràctica d'activitats aplicables als esports esmentats i l'organització de competicions internes com a continguts específics d'aquest curs. D'aquesta forma, es pretén d'aconseguir un nivell superior d'autonomia de l'alumnat pel que fa a

organització i gestió de la seva pròpia pràctica esportiva.

Com a recordatori dels continguts de segon d'ESO, el currículum proposa la pràctica d'esports de lleure i esbarjo, per la qual cosa podem treballar sobre la base creada anteriorment i completar-la amb nous esports i activitats.

2. En el medi natural

- a) Aspectes generals a considerar en l'organització d'activitats en el medi natural.
- b) Perfeccionament i aprofundiment de tècniques d'orientació. Localització de controls seguint la simbologia internacional.
- c) Relació entre l'activitat física, la salut i el medi natural.
- d) Presa de consciència de l'impacte que tenen algunes activitats físicoesportives en el medi natural.

En aquest curs es continua educant de forma rellevant mitjançant l'esport d'orientació. Es prescriu l'aprofundiment en aquest contingut, incloent-hi ja elements claus per a l'esport esmentat, com ara els controls i la simbologia internacional.

També s'opta per fer un tractament de les activitats físiques en el medi natural en relació amb la salut. Aquest contingut ens ofereix la possibilitat de treballar de manera integrada el bloc de *Condicció Física i Salut* junt amb aquest subbloc.

3. Ritme i expressió

- a) Pràctica d'activitats rítmiques amb una base musical.
- b) Directrius a seguir per a l'elaboració de dissenys coreogràfics.
- c) Creació d'una composició coreogràfica col·lectiva amb suport d'una estructura musical, incloent-hi els diferents elements: espai, temps i intensitat.
- d) La relaxació. Pràctica del mètode de relaxació de Schultz.
- e) Participació i aportació al treball en grups.

El caràcter terminal d'aquest curs implica que els continguts que han anat servint de

base en cursos anteriors, es complementin i consolidin per finalitzar-ne l'aprenentatge junt amb altres continguts que en formin part. Com s'ha assenyalat anteriorment, el tractament del temps, l'espai i la intensitat en cursos anteriors consolidarà els continguts necessaris perquè, a quart d'ESO, els/les alumnes dissenyin i posin en pràctica les seves pròpies coreografies.

També, i com a complement de les tècniques de relaxació practicades a Tercer, s'inclou entre els continguts la relaxació de Schultz. Com ja es va fer amb la relaxació de Jacobson, haurem de plantejar a l'alumnat les nombroses i útils aplicacions que té tant a la pràctica esportiva com a la vida quotidiana.

Primer de Batxillerat

Malgrat que el Batxillerat s'inclou dins allò que la normativa actual considera Educació Secundària, és una etapa educativa amb substancials modificacions respecte de l'ESO. El seu caràcter d'ensenyança *postobligatòria*, fa que els continguts tinguin un caire específic superior al de l'etapa anterior. Encara que en EF també sigui així, aquest matís es fa menys palpable que en altres àrees, ja que aquesta només forma part del currículum de primer curs.

Al Batxillerat, els continguts en EF s'estructuren de manera diferent respecte de l'ESO. Aquests s'organitzen en tres grans blocs temàtics (Condicció Física i Salut, Habilitats Esportives i Ritme i Expressió), sense incloure-hi subblocs de continguts (Figura 3).

Condicció Física i Salut

1. Realització de proves d'avaluació de la condició física saludable.
2. Beneficis i riscos de l'activitat física.
3. Pràctica de sistemes i exercicis per al desenvolupament de les capacitats físiques.
4. Planificació del treball de les capacitats físiques relacionades amb la salut. Principis i factors a considerar.
5. Elaboració i posada en pràctica, de manera autònoma, d'un programa personal d'activitat física i salut, atenen a

la freqüència, intensitat, temps i tipus d'activitat.

6. Hàbits i pràctiques socials que perjudiquen la salut: sedentarisme, consum de substàncies tòxiques, etc.
7. Acceptació de la responsabilitat en el manteniment i/o millora de la condició física.

En aquest gran bloc de continguts es dona especial importància al fet que l'alumne/a aprengui a planificar la seva pràctica d'activitat físicoesportiva de manera correcta i autònoma. Això implica que els discentos han de dominar, per l'ordre següent, els continguts corresponents a: avaluació del propi estat de condició física i salut, principis a considerar en el procés d'entrenament, unitats temporals d'estructuració de l'entrenament i relació entre volum i intensitat. Per fer-ho, ens podem valer dels coneixements adquirits en l'etapa anterior, ampliant-los amb nocions bàsiques de programació.

D'aquesta forma, dotarem els/les alumnes dels continguts adequats, perquè puguin elaborar i posar en pràctica el seu programa personal d'activitat física i salut, com indica el contingut número cinc. Aquest contingut és motivat per una concepció constructivista de l'aprenentatge, amb la qual es pretén que l'alumnat propiciï els seus propis aprenentatges mitjançant les interaccions, el tractament i l'aplicació dels continguts (Del Carmen, 1993). També es torna a incidir en algunes pràctiques nocives per a la salut, i en la implicació i responsabilitat individual que ha de tenir qualsevol persona pel que fa a la seva condició física i el seu estat de salut.

Habilitats Esportives

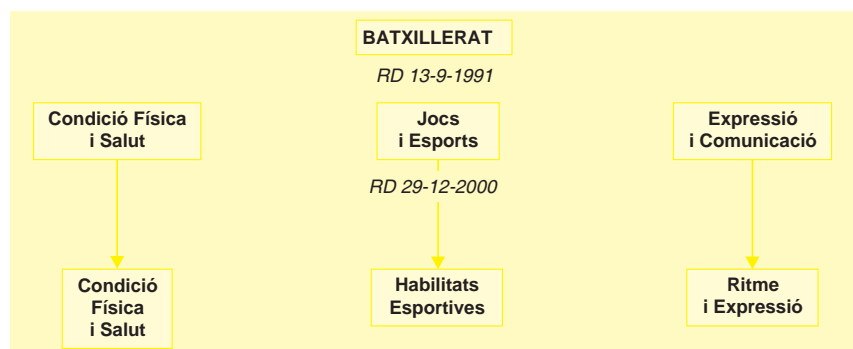
1. Perfeccionament dels fonaments tècnics i els principis tàctics d'un esport practicat en l'etapa anterior.
2. Aprenentatge de les tècniques bàsiques i coneixement de les regles de joc d'un esport d'esbarjo col·lectiu.
3. Pràctica de tècniques específiques d'activitats de pala i/o raqueta.
4. Perfeccionament i aprofundiment d'una activitat en el medi natural.
5. Planificació i organització d'activitats en el medi natural.
6. Anàlisi de les sortides professionals relacionades amb l'activitat física.
7. Valoració de la incidència de la pràctica habitual d'un esport en la salut.

En aquest bloc es continua treballant sobre el que s'ha après en l'etapa anterior respecte dels esports i de les activitats en el medi natural. Cal aprofundir en algun dels esports col·lectius apresos en l'etapa anterior, a més a més d'aprendre algun esport d'esbarjo col·lectiu.

Encara que també es deixa espai per al tractament de les activitats en el medi natural i de la salut, l'apartat més nou respecte del currículum anterior és el tractament de les sortides professionals relacionades amb l'activitat física com a contingut específic d'aquest curs. L'esport, en totes les seves vessants, és un fenomen cultural i econòmic que està emergint al mateix ritme que avança la societat contemporània; per tant, cada vegada són més els sectors econòmics i els llocs de treball que s'originen al voltant de l'esport, de forma que a hores d'ara ja constitueix una de les possibles sortides laborals dels/de les nostres alumnes.

Figura 3.

Comparativa dels blocs de continguts d'Educació Física a Batxillerat.

Ritme i Expressió

1. El ritme. Efectes sobre l'activitat física.
2. Manifestacions rítmiques. Origen i evolució històrica.
3. Pràctica de moviments dansats.
4. Exploració i utilització de l'espai i el temps com a element d'expressió i comunicació.
5. Realització d'activitats físiques, utilitzant la música com a fons i/o suport.
6. Elaboració i representació d'una composició individual o col·lectiva.
7. Reconeixement del valor expressiu i comunicatiu de les activitats practicades.

En aquest tercer bloc es fa un tractament d'alguns continguts més específic que no pas en l'etapa anterior. Es pretén de posar les bases perquè l'alumnat assimili continguts, com ara el ritme, i el combini amb l'espai i el temps. També s'introdueix ja la música i els moviments bàsics de danses; es finalitzarà amb l'elaboració, per part dels discents, del disseny i la representació d'una composició. Com que en el curs anterior van haver de realitzar coreografies, en aquest hauran d'utilitzar elements més complexos i d'una riquesa estètica superior.

Conclusions

Després de la lectura i l'anàlisi d'allò que hem exposat anteriorment, podem extreure les conclusions següents:

- El naixement del nou RD 3473/2000, que modifica el currículum de l'EF respon a la necessitat d'**adaptar més i millor l'àrea a les necessitats de la societat actual**, tot utilitzant l'esport i l'activitat física com a mitjà per al desenvolupament de la salut i personal dels ciutadans.
- El Reial Decret present dona un nou caràcter a l'Educació Física, i preconitza un tractament exhaustiu de la **salut**; la relaciona amb qualsevol manifestació física i/o esportiva i impregna gairebé tots els blocs o subbloques de continguts, amb l'educació per a la salut. Per això, el bloc de *Condició Física i Salut* se centra en el desenvolupament de les capacitats físiques relacionades directament amb la salut, deixant de banda d'altres, com la velocitat. A més a més, s'inclouen as-

pectes ergonòmics molt útils per a l'alumnat, però, se n'obliden d'altres de gran importància per a la salut i que el currículum anterior prescrivia, com ara la relació de l'activitat física amb la nutrició, la prevenció i el tractament de lesions o els primers auxilis.

- Es realitza **diferenciació entre el currículum de Primer i de Segon curs** d'ESO pel que fa a continguts, malgrat que són considerats com a un únic cicle, i per tant, persegueixen els mateixos objectius.
- La seqüenciació dels continguts per cursos suposa una valuosa orientació per al docent pel que fa a l'adaptació del nivell i a la temporització d'aquests per a cada curs; però l'**absència de classificació dels continguts** en *Conceptes, Procediments i Actituds*, pot suposar un retorn a concepcions educatives obsoletes avui dia. Tradicionalment, als instituts han prevalgut més els conceptes, o, en el cas de l'EF, els *procediments*, mentre que, dissortadament, les *actituds* queien en l'oblit. Perquè això no passi, els professionals de l'àrea hem de posar una cura especial a realitzar un tractament integral de tots els tipus de continguts, encara que no es facin explícits com a tals en les programacions.
- Al bloc *Condició Física i Salut* es prescriu una estructuració (selecció i seqüenciació) de continguts, al llarg de l'etapa, pel que fa a les Capacitats Físiques Bàsiques, desordenadament i separatament. Tenint en compte els principis pedagògics sobre els quals es recolza la LOGSE, caldria fer referència a J. Brunner (1972) i el seu "**Currículum a Espiral**", que consisteix a impartir els mateixos continguts al llarg dels diferents cursos de l'etapa educativa però elevant-ne la complexitat a mesura que augmenten els cursos. D'acord amb aquest supòsit, a primer curs hauríem de presentar als/a les alumnes totes les capacitats físiques relacionades amb la salut, i, en cursos posteriors, aprofundir-ne i augmentar-ne els coneixements.
- Segons la LOGSE els continguts han de ser interpretats com a mitjans educatius per a la consecució dels objectius. Un dels objectius generals que persegueix

l'EF (objectiu número 3 del RD 3473/2000) a l'ESO és aconseguir que tots els alumnes i les alumnes, quan finalitzin el seu període d'escolarització, siguin capaços de **planificar la seva pràctica d'activitat físicoesportiva de manera autònoma i adequada**. Per fer-ho, cal que els discents siguin capaços de realitzar una valoració objectiva de la seva condició física i dominar alguns conceptes bàsics sobre planificació esportiva. Aquest aspecte hauria de fer-se palès en la selecció i seqüenciació dels continguts a l'ESO, atès que en els blocs de l'etapa esmentada s'obvien aquests continguts, que no es presenten fins a Primer de Batxillerat. Coneixent el caràcter terminal de l'ESO si un alumne/a no arriba a Batxillerat, no tindrà la possibilitat d'accedir als coneixements bàsics que li permetin de planificar la pròpia pràctica físicoesportiva? Per tant, si els docents apliquem els continguts tal com prescriu el nou RD, aconseguirem, al final de l'etapa, que els alumnes desenvolupin les capacitats exposades als objectius generals d'àrea?

- És inviable de tractar el gran volum de continguts exposats per a cada curs amb la irrisòria **assignació de dues hores setmanals per a EF**. Si l'administració prescriu uns objectius, continguts i criteris d'avaluació a complir, que hi sigui conseqüent i que proporcioni el temps necessari perquè, si més no, l'alumnat pugui accedir als continguts i tingui oportunitat d'aconseguir les capacitats exposades als objectius generals d'àrea.

Bibliografia

- Blanch, X.: *Cinc cèntims sobre la reforma educativa*, Barcelona: Proa, 1998.
- Brunner, J.: *El proceso de la educación*, Mèxic: Uthea, 1972.
- Del Carmen, L.: *La planificación de ciclo y cursos*, Barcelona: Grà. ICE, Universidad de Barcelona, 1993.
- Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu, *BOE* (4 d'octubre).
- Reial Decret 1345/1991, de 6 de setembre, pel qual s'estableix el Currículum de l'Educació Secundària Obligatoria, *BOE* (13 de setembre).
- Reial Decret 3473/2000, de 29 de desembre, pel qual s'estableixen les ensenyances mínimes de l'Ensenyança Secundària, *BOE* (16 de gener de 2001).